

krivici — račilo in se jim še rači, razglašati me za principielnega sovražnika Slovanom, k čemur je pripomogla ena beseda, ktere nisem nikdar govoril, ktera se mi je pa zopet in zopet podtikala, da sem namreč rekel, „da je Slovane treba na steno pritisniti.“ Čeravno vem, da preklicovanje nič ne pomaga in da me Slovani za tega del ne bodo na srce svoje pritisnili, vendar se rad služim te današnje priložnosti, da s svojim glasovanjem proti tej podtiki protestujem.“ — Gosp. državnemu kancelarju je bila to dobra prilika, da je, kakor se v parlamentarničnem jeziku pravi, mogel „skoz okno“ govoriti, da so ga namreč slišali na Česko. Da vendar „politični“ njegov ozir o zadevah železničnih ni bil jako političen, to kažejo mnenja v vseh slovanskih, pa tudi v nemških in celo ministerstvu prijaznih časnikih. Naša misel je ta: Železnica med Ljubljano in Trebižem je ali potrebna ali nepotrebna. Ako je potrebna — in to sta odbor in dr. Toman prav živo dokazala — ne more ta železnica biti nikakoršno darilo, in od ministerstva tudi Slovani ne zahtevajo družega nego pravico; — ako pa ni potrebna, ne smelo bi ministerstvo nikomur na ljubo denarja trositi, kajti tudi Slovani ne zahtevajo od revne državne blagajnice nepotrebnih stroškov.

Slovstvene stvari.

Še enkrat o „naučnem slovníku.“ *)

V 10. seji matičinega odbora je bil sprejet predlog odseka za izdavanje knjig, da se IV. občnemu zboru priporoča nasvet, „naj matica izdá slovenski naučni slovník“, in obveljal je ta vkljub marsikterim ugovorom nekterih odbornikov. Tudi ti so sicer pripoznavali potrebo in korist takega dela; al rekli so, da je še pre zgodaj lotiti se te knjige, podpiraje svojo misel zlasti z naslednjimi razlogi: 1) Matica ima izdavat druge nam bolj potrebne knjige; 2) tako obširno delo, kakor je „naučni slovník“, bi odvrnilo duševne moči od drugih slovstvenih del; 3) tako bi tudi ta slovník požrl več del matičinih dohodkov; 4) pred začetkom „naučnega slovníka“ potrebujemo gotovo vsestranske znanstvene terminologije, ktere še nimamo; 5) tak slovník bi bil po sedanjem stanu naših pisateljev in naše slovesnosti (literature) gola prestava, ne pa izvirno delo.

Akoravno so bili ti razlogi po gg. Svetecu, Erjavcu, Cigaletu in Trstenjaku le kratko navedeni, hočemo vendar nekoliko obširnejše govoriti o njih, da občni zbor z dobrim prevdankom konečno sodi o tej važni reči.

1. Ali ima Matica v resnici bolj potrebnih knjig izdavat, kakor je „naučni slovník“, o tem se ne bomo prepirali; nam zadostuje priznanje, da je tak slovník tudi potrebno in koristno delo. Izdaji drugih knjig slovník nikakor ne bo na poti, ker priprave za-nj so priprave tako obširne, da ni dvomiti, da prvi zvezek pride na svitlo še le v nekterih letih, in druge v daljših obrokih, kakor skušnja kaže pri českem, pri nemških in drugih takih knjigah. Zmirom bode tedaj mogoče, med tem časom izdavat druge potrebne in koristne knjige, pa tudi denarne zadeve bodo to pripuščale. Dosedanja skušnja pa tudi kaže, da nimamo sila veliko primernih rokopisov na ponudbo, tako, da

*) Naj takim bralcem, kterim je to ime še neznan, dostavimo v razjasnilo to, da „naučni slovník“ se imenuje velika knjiga, ktera po abecednem redu obsega vse, kar je omikanemu človeku vedeti koristno iz zgodovine, zemljepisa, slovstva, natoroznanstva, življenja imenitnih osób in še družih reči. Po tem, da človek v omikani družbi more o tem ali unem razgovarjati se, so Nemci dali tej knjigi ime: „Conversationslexicon“, to je, „knjiga za razgovore.“

je matičin odbor sam sploh načrtal in naznanjal, kakošnih knjig si želi.

Med najpotrebnejše knjige nekteri štejejo tudi šolske knjige. Kdo bo tajil, da so take knjige nam v resnici potrebne? To že zarad tega, ker nam nasprotniki vpeljanja slovenskega učnega jezika v šole v eno mer očitajo, da jih nimamo. Če bi jih pa tudi imeli, kaj bi nam pomagale, ako se postave ne spremené? Ali nimamo že zemljepis in vseh treh delov naravoslovja v domačem jeziku za šole pripravnih, in ali se uči po njih? Prepričani smo, da bi celo v kratkem imeli vse potrebne knjige, da je le izrečena vpeljava slovenskega učnega jezika, in to tem več, ker takim knjigam — ki se dobro splačujejo, ne bode manjkalo tudi drugih založnikov. Matica pa mora ustrezati svojim udom, toraj podajati jim take knjige, da so primerne in zanimive veliki večini.

2. Nikakor ne moremo verjeti, da bi izdelovanje „naučnega slovníka“ odvrnilo duševne moči od drugih slovstvenih del. 20 do 30 pól na leto nikakor ne potrebuje mnogo duševnih moči, in ker bo delo razdeljeno med več pisateljev, ne bode odvrčalo nikoga od drugih slovstvenih del, in to tem manj, ker vrednik bo imel več del opravila. Mi nasproti še mislimo, da prav „naučni slovník“ izbudí mnogo novih duševnih moči, ki sicer ne bi stopili na slovstveno polje.

3. Zarad ugovora o matičinih dohodkih moremo omeniti, da matičin odbor in po novem načrtu pravil matičin občni zbor bo vsako leto sklenil, koliko pól „naučnega slovníka“ naj se izdá to in uno leto. Odbor (občni zbor) bo gotovo oziral se na druge potrebne in pripravljene rokopise, toraj le toliko dohodkov privolil „naučnemu slovníku“, kolikor jih bode ostajalo od izdaje onih. Iz tega je tedaj razvidno, da nikakor ne čemo vezati Matice, da vsako leto izdá 20—30 pól.

4. Kdor koli pregleda „naučni slovník“ bodi-si česki, bodi-si nemški ali kakega družega jezika, ta se lahko prepriča, da je največ in najobširnejših sestavkov zgodovinskega, zemlje- in životopisnega in literarnega obsega. Da za te spise slovenski jezik ima gotovo terminologijo, vendar tajiti nikdo ne more. O drugih znanostih obsega „naučni slovník“ le glavne in splošne dele in zaumke. In tudi za te imamo potrebne izraze; to je menda znano vsacemu, kdor le malo pozná slovensko slovstvo. Radi pritrdimo, na pr., da on, ki hoče pisati znanstveno kemijo po sedanjem njenem stanu, ne najde še vseh potrebnih izrazov; toda vseh teh tudi ne potrebuje pisatelj sestavkov kemijskih za „naučni slovník“, kteri ni namenjen učenjakom te vednosti, ampak le splošno omikanemu ljudstvu.

5. Ko bi tudi naš „naučni slovník“ bil v resnici gola prestava izvrstnih spisov iz družih jezikov, bi li bil to tako velik greh? Prestave dobrih knjig so gotovo vsakemu narodu koristnejše, nego izvirne slabe. Že po tem je ovržen ta ugovor. Vrh tega pa ne pritrdimo temu, da ima naš slovník po oznanjenem načrtu biti gola prestava. Malo člankov bo moč prestaviti; mnogo bo treba izdelati po dotičnih knjigah in predelati po potrebah našega naroda. Najvažnejši in najobširnejši sestavki o zgodovini, literaturi, življenjepisji itd. slovenskih dežel se bodo morali izdelati po izvirih.

S tem so po naših mislih ovrženi navedeni ugovori. Izdaja „naučnega slovníka“ bi bilo Matice naše vredno podvzetje. Gotovo ne bi bilo zvezka, v kterem ne bi vsak ud Matice našel sestavka za-nj zanimivega in poučnega.

Zoper vsako stvar se lahko navajajo ugovori, vendar odločiti imajo važnejši in tehtnejši razlogi. Nam je korist takega dela za narod in slovstvo slovensko važnejša, kakor vsi protiugovori, kterim smo dokazo-

vali, da so prazni in puhli. Dela, resnega dela je treba; ali poprimimo se ga krepko in navdušeno, opustivši nekoliko lahko krilate novele in povedke, dokler še nimamo tečne hrane, in srečen izid bode slavno venčal marljivo delavnost!

Meseca junija 1868. leta. Dr. E. H. Costa.

Slovansko slovstvo.

* Cvetnik slovenske slovesnosti. Berilo za više gimnazije in realke. Drugi ves predelani natis. Sestavil Anton Janežič, c. k. profesor na viši realki v Celovcu. Natisnil J. Blaznik v Ljubljani.

Ravnokar je prišla 24 drobno tiskanih pól obsegajoča knjiga na svetlo, ktera je posebno namenjena šolski mladini, pa je sploh vredna, da vsak Slovenec, ki rad kaj lepega in koristnega bere, si jo omisli. Tvarina, ki jo „Cvetnik“ v 4 predalčkih ima, je tako bogata, da med 136 liričnimi, 69 epičnimi, 3 dramatičnimi in 32 podučnimi prozaičnimi cvetkami najde vsak bralec sebi všečnega berila. Gosp. prof. Janežič je s svojo skušeno vednostjo nabral na književnem slovenskem polju najlepših izdelkov ter dodal jim tudi nekoliko novih, ki še niso bili nikjer natisnjeni. Olikal je tudi besedo po sedanjem stanu pismenstva, kjer je treba bilo. Tako tedaj stopi novi natis „Cvetnika“, kolikor mogoče, v vsem dovršen na beli dan, da vidiijo tudi drugi naši bratje Slovani v teh izgledih, koliko premore že zdaj jezik slovenski in koliko se more v prihodnosti pričakovati od zmožnosti pisateljev naših. Naj bi tudi nemškutarji na Slovenskem, če znajo „pukštibirati“ slovenske besede, v roke vzeli „Cvetnik“, da gledajo živo kritiko oslovskega svojega psovanja pismenstva našega. Al kaj? — saj z malo izjemami ti „Pappenheimerji“ ne znajo niti slovenskega niti nemškega jezika! — Po pošti veljá „Cvetnik“ 1 gold. 60 kr. Naj bi vsi domoljubi segli po njem!

* *Našinke*. Pjesme Gjüre Klarića. 2. snopeč. V Zagrebu 1868.

V predgovoru rodoljubni gospod izdatelj radostno naznanuje, da prvi snopič njegovih „Našink“ je bil s toliko ljubeznijo sprejet, da se je 1200 iztisov v kratkem času prodalo. To ga je napotilo, da je izdal nov venček drobnih pesmic, koje vse dihaljo iskreno rodoljubje. Tudi tej knjižici je cena le 20 soldov. Naj naš list milo pesmico, ki jo je pesnik poklonil Slovencem, podá svojim čitateljem v poskušnjo:

Slovinci.

Štajerci i Kranjci,
Koruščani isti,
Pa i Istrijanci
Slovinci su čisti.

U zlosretno ono
Zrinjanina doba,
Dosto mnog' smiono
Uz Hrvata groba.

To je narod sbilja
Pun svakoga dara,
Pun ljubavi, milja,
Pun slavjanskog žara.

I dan danas s toga
Slovenac Hrvata,
Vjerna druga svoga,
Ljubi kao brata.

Stara poviest kaže
Od narod toga:
Da je čuvô straže
Uz Hrvata svoga.

Premda živalj tudji
Krv će da mu truže,
Svôm se neotudji,
Jer sve svoje štuje.

Svuda je u bitki,
Svaku u poćeru
Podô mać svoj britki,
Za dom i za vjeru.

Slovenac je vriedan
Sve ljubavi naše,
Pa nas nek u jedan
Sloga krug opaše.

Bog živi Slovene,
Srbe i Hrvate!
Dok se sviet prekrene
Slava nek im cvate!

* *Slovenske Talije*, ki jo na svetlo daje dramatično društvo v Ljubljani, 4. zvezek je prišel ravnokar na svetlo in se po 25 soldov dobiva tudi v Kranji, Novomestu, Celju, Mariboru, Gradcu, Gorici, Trstu, Celovcu, Zagrebu in na Dunaji.

Ta zvezek obsega že večkrat igrano „Dobro jutro“, ki se po pravici šteje med najbolj priljubljene gledališne igre, iu pa „Bog Vas sprimi“, tudi že z pohvalo sprejeto igro, ki jo je poslovenil Val. Mandelc. Naj bi se spet tega zvezka pokupilo na tisoče, da se naklone društvu materijalno pomoč, izdajati čedalje več zvezkov.

Ozir po svetu.

Poskušeni ali dovršeni umori vladarjev zadnjih 20 let.

Zdaj, ko ves svet obrača svoje oči na hudodelstvo, ki je srbskemu knezu vzelo življenje, utegne zanimivo biti, pogledati v preteklost nazaj.

Od 1848. leta štejemo 27 napadov na vladarje, ki pa večidel niso dosegli grozovitega svojega namena.

26. novembra 1848. leta je bil zavratno napaden vojvoda Modeneški.

12. junija 1849. leta kraljevič Pruski, sedanji kralj.

22. maja 1850. leta je strelil topničar Sefeloge na rajncega kralja Pruskega in mu ranil desno roko.

28. junija 1850. leta je bivši lajtenant Robert Pate s težko palico udaril po kraljici Angleški, pa je ni nevarno ranil.

24. septembra 1852. leta so Marsilji zasledili tako imenovano „peklenko mašino“, ktera bi bila imela drugi dan ustreliti cesarja Francozkega Napoleona.

18. svečana 1853. leta je Janez Libeny-i cesarja Avstrijskega Franca Jožefa z nožem vbodil v zatilnik.

16. aprila 1853. leta je bil napaden rajniki italijški kralj Viktor Emanvel.

5. julija 1853. leta se je strelilo na cesarja Francozkega Napoleona, ko se je peljal v gledališče.

20. marca 1854. leta je neznan človek vojvodu Parmazanskemu Ferdinandu Karolu III. z nožem trebuh preparal, da je po strašnih bolečinah čez 23. ur umrl.

28. aprila 1855. leta je Ivan Liverari v Champs Elysées dvakrat vstrelil na Francozkega cesarja Napoleona, pa ga ni zadel.

28. maja 1856. leta je sè samokresom pater Rajmond Fuentus meril na kraljico Špansko, pa predno je sprožil, ga je zgrabil policaj.

8. decembra 1856. leta je vojak Agesilav Milano kralja Napolitanskega Ferdinanda II., ko je ogleđoval armado, z bajonetom prebosti hotel.

7. avgusta 1857. leta so bili obsojeni trije Lahi: Bartoletti, Tibaldi in Grillo, ki so iz Angleškega prišli v Pariz nalašč zato, da bi umorili cesarja Napoleona.

14. januarja 1858. leta so Lahi Orsini, Rudio, Pieri in Gomez bombe vrgli pod voz cesarja Napoleona, da bi ga bili usmrtili.

14. julija 1861. leta je dijak Oskar Beker v Baden-Badenu dvakrat strelil na kralja pruskega.

19. decembra 1862. leta je dijak Arstid Drusios v Atenah strelil na kraljico Grško, pa je ni zadel.

24. decembra 1863. leta so zasačili v Parizu 4 Italijane, ki so iz Londona tje prišli, da bi bili umorili cesarja Napoleona.

14. aprila 1865. leta je bil predsednik Amerikanske republike Linkoln v gledališču umorjen.

6. aprila 1866. leta je Karakosov v Petersburgu napadel cara Ruskega.